

B E R I G T
 OMTRENT EENE
MUUR SCHILDERING
 IN DE
SINT MARTENS-KERK
 TE
BOLSWARD.

Ik vlei mij, M. H.! dat een berigt omtrent eene muurschildering, welke nu kortelings, in de Sint Martens-kerk te *Bolsward*, ontdekt is, U niet onaangenaam zal zijn; terwijl ik tevens in staat ben, U hiervan eene ruwe schets te kunnen laten zien (1).

Kort voor Paschen berigte mij de Edel Groot Achtbare Heer P. MULIER, Lid der Gedeputeerde Staten van *Friesland*, en te *Bolsward* wonende, dat er, bij gelegenheid van het schoonmaken dier kerk, schilderijen op de muren ontdekt waren, en dat onder twee derzelve zich opschriften bevonden, en noodigde mij tevens uit, om die te komen zien.

(1) Later ben ik in staat gesteld, om eene naauwkeurige teekening hiervan te kunnen geven, welke dan ook, in steendruk gebragt, hierbij gevoegd is.

Ik behoef U niet te zeggen, dat niets mij aangener, dan dit berigt, was, omdat ik zeer veel belang stel in al, wat *Friesland* betreft, en tot deszelfs ouden luister kan bijdragen.

Het was dan ook Paasch-Maandag, dat ik mij naar *Bolsward* begaf, en nog dien zelfden dag aanstalten maakte, om dit den volgenden naauwkeurig te kunnen opnemen. Geholpen en bijgestaan door de Heeren Kerkvoogden, en wel voornamelijk door den Wel Edelen Heer SJOERD LYCKLAMA à NIJEHOLT, Apotheker aldaar en mede Kerkvoogd, een liefhebber van oudheden en voorstander van kunsten en wetenschappen, vond ik aldaar, in het koor dier kerk ter regter zijde inkomende, boven de voormalige Dekensbank, in de eerste plaats, een tableau in kalk, met kleuren op den muur geschilderd, voorstellende eene vrouw, knielende voor eenen man in oud geestelijk gewaad, veel overeenkomst hebbende met de Israëlitische priesterkleeding, met eene gouden antieke kroon op het hoofd; en achter die vrouw, op gelijke hoogte, de wapens van HEEREMA en FRITTEMA, onder welke stond: 1572, 27 Novembris, sterf WIETSKE HEEREMA, oud 5te half jaar. Welke wapens en inscriptie mede op eenen blaauwen steen, op den grond, in gemeld koor, gevonden worden. Ik meen, dat dit de dochter van Douwe en van Luts Ivoos-d. FRITTEMA is.

Deze schildering was, hoewel hier en daar eenigzins beschadigd, vrij goed bewaard gebleven, en, ofschoon niet fraai, evenwel zeer goed geschilderd.

Na dit bezigtigd te hebben, wees men mij ter linkerzijde in het koor, en wel nagenoeg ter hoogte van 12 Ned. ellen, een ander tableau, van hetwelk ik thans de eer zal hebben eene korte beschrijving te geven.

Gij weet, dat deze kerk in 1463 is voltooid, en in Gothischen vorm gebouwd is, en voor eene der schoonste ker-

ken in *Nederland* mag gehouden worden. Dit tableau nu bevindt zich aldaar in twee dier Gothische bogen. In de eerste boog, het dichtst naar de plaats, waar vroeger het hooge altaar stond, bevindt zich een mans borstbeeld, in meer dan levensgrooten vorm, hetwelk, hoewel met het gezigt naar het altaar gekeerd, in eene smeekende houding, met ontbloot hoofd, de handen te zamengevoegd, zijne oogen ten hemel rigt, onder hetwelk een gedeelte van eene inscriptie (te weten: *atur fides*), en daaronder wederom een schild, waarin een kruis, waarschijnlijk dat van de Bisschoppen van *Utrecht* (2), gevonden wordt, en als aan eenen rooden steenen muur gehecht, wordt voorgesteld. Op dien muur rust nu wederom eene fraaije Gothische portieke, in welke zich het borstbeeld bevindt, hetwelk een Maltheser kruis op de borst heeft, terwijl het toenmalig geestelijk gewaad, met den half gesloten kraag, door eenen mantel gedeeltelijk gedekt wordt.

In den tweeden boog, vlak daarnevens en achter, bevinden zich eveneens twee borstbeelden boven elkander, het bovenste iets meer naar achteren dan het onderste, en op gelijke wijze, te zamen in eene gelijke portieke, op eenen rooden steenen muur rustende, gevat; en op die muur het begin der inscriptie: *Wilhelmus hic ne humili*, en daar onder twee wapens, van welke het eene, in een rood veld, eenen groenen krans, of wel twee groene takken, laat zien, en sporen, dat in deszelfs midden nog iets gestaan heeft, zijnde dit het wapen van het bovenste mans borstbeeld. Het andere heeft, op een rood veld, eene met eene gouden kroon gekroonde zwarte slang, den kop omhoog, en zich naar beneden kronkelende; ter linkerzijde van die

(2) JAN VAN ARCKEL, Bisschop van *Utrecht*, voerde 1350 zijn eigen wapen en surtout op een Bourgondisch kruis.

slang staan in de kronkelingen twee gouden sterren, en eene in de kronkeling van den staart, terwijl het te vermoeden is, dat ook ter regterzijde een of meer sterren zullen gestaan hebben. Beide borstbeelden zijn op gelijke wijze als het eerste geplaatst, en in biddende houding, doch met gedekten hoofde, in hun geestelijk gewaad, doch zonder mantel. Het geheel, zoo als men op de teekening kan zien, heeft eene hoogte van 2,87 Ned. el.

Toen ik dit zag, was het slechts ten deele zichtbaar, en mij niet mogelijk, om de inscriptie te lezen, terwijl slechts het woord *Wilhelmus* te onderscheiden was. Wij hebben toen de noodige maatregelen genomen, om het verder te ontblooten, hetwelk dan ook vrij wel gelukt is.

Later werd mij, door de bereidwilligheid van den Heer LYCKLAMA à NIEHOLT, eene afteekening daarvan bezorgd, en van de inscriptie meerdere. Hierdoor meen ik in staat geweest te zijn, die inscriptie te kunnen lezen, en lees nu: *Wilhelmus hic ne humiliatur fides* (Wilhelmus kwam hier, opdat het geloof niet zoude vernederd worden).

Wanneer ik nu dit onderschrift in verband breng met den tijd, in welken het vermoedelijk geschilderd is, hetwelk kort na 1560 zal geschied zijn, wanneer ik het andere tableau daarbij in aanmerking neem, hetwelk op last van de familie HEEREMA zal zijn geschilderd, en vooral, dat Jonkheer WATZE VAN HEEREMA, Pastoor te *Nieuwland*, den 23 Julij 1560, door WILHELMUS LINDANUS, tot Deken van *Bolsward* is benoemd, in eenen tijd, dat de Reformatie met rassche schreden vooruit ging, en het levensgedrag der Roomsche geestelijkheid veel te wenschen overliet, ten gevolge waarvan de Paus hem, LINDANUS, naar *Friesland* zond, om dit alles te verbeteren, dan wilde ik hieruit besluiten, dat dit stuk tot eer en aandenken aan WILHELMUS LINDANUS, door den Deken Jr. WATZE VAN HEEREMA, is opgericht geworden.

Deze WILHELMUS LINDANUS zal U beter bekend zijn, als ik U zeg, dat hij onder den naam van den Kettermeester LINDANUS in onze geschiedenis bekend is, tegen wien de Friezen, Roomsch en Onroomsch, van dien tijd, te weten de voornaamste (het publiek is gewoonlijk nu nog lijdelijk, en laat zich medeslepen), zeer veel in te brengen hadden, en die bij hun allen zeer gehaat was. Doch niets was natuurlijker, dan dit. Hij was als Geloofsonderzoeker naar *Friesland* gezonden, om de bestaande gebreken in de kerk te hervormen, en de slechte geestelijken te bestraffen, en des noods af te zetten, en tevens om de leer van het zuivere Catholicisme tegen die van het Protestantisme te verdedigen. Deze allen moesten hem wel met een kwaad oog aanzien, en zijne handelingen hun hatelijk zijn. Letterlijk was hij de Kettermeester; doch hij was het niet in den kwaden zin, welken men gewoonlijk daarmede wil aanduiden.

Hij trachtte de hervorming in, en niet buiten, de kerk te doen plaats hebben, en dit moest hem natuurlijk bij beide partijen hatelijk doen zijn.

BALEN, in zijne *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 207, zegt, dat GOUDHOEVEN, in zijn *Bijvoegsel op de Hollandsche kronijk*, meldt, dat hij met ERASMUS, JUNIUS en DOUZA, voor een van de vier geleerdste mannen in de Latijnsche taal, die in *Holland* geboren waren, gehouden werd.

Door de vriendelijkheid van den Heer COURT DE HEECKELINGEN, te *Dordrecht*, ben ik in staat gesteld, U eenigzins met zijne familie bekend te maken.

Hij was de zoon van DAMAS VAN DER LINDT, geboren omstreeks 1501, † 1580, Deken der schutterij te *Dordrecht*, en van diens eerste vrouw ADRIANA, JAN OGIERS dochter; zijne grootouders waren WILLEM DAMAS, zoon van VAN DER LINDT en SOPHIA HEEREN CORNELIS-dochter VAN DE MIJL. Hij had drie broeders en eenen halfbroeder, alle

zonder mannelijke nakomelingen na te laten gestorven, en vijf halfzusters, zoodat de naam van VAN DER LINDT in deze personen is uitgestorven. De familie voerde drie zilveren kruisen op een groen veld, en hij de spreuk: *Quae sursum, quaerite.*

Onze WILHELMUS was Doctor in de Godgeleerdheid, en is geweest Hoogleeraar te *Dillingen* in 1553, te *Leuven* 1556, en daarna Deken van de Hofkannuniken in *den Haag*, Raadsheer des Konings van *Spanje*, en Stedehouder van den Bisschop van *Utrecht*, en tevens Geloofs-onderzoeker in *Friesland*. In 1562 werd hij Bisschop van *Roermonde*, welk bisdom hij eerst zeven jaar later in bezit nam; in 1578 verliet hij het, bezocht tot tweemaal toe *Rome* en *Spanje*, en werd eindelijk in 1588 Bisschop van *Gent*, welke bediening hij nauwelijks drie maanden bekleed heeft, daar hij den 10. November 1588, drie en zestig jaren oud, stierf. Bij ANDREAS VALERIUS, in zijne *Bibl. Belgica*, vindt men zijne werken, ten getale van 42, vermeld, terwijl er bij zijnen dood noch 17 voor de pers gereed lagen. MORERI zegt van hem, dat zijn stijl eenigzins heftig en gezwollen was, doch zeer zuiver, dat hij een van de controversisten van den eersten rang was, een verheven geest en groot redenaar. Hij werd te *Gent* naast zijnen voorganger JANSENIUS, in het zelfde graf, begraven.

De tombe, welke hun gebeente dekt, is van zwart en rood marmer, en met hunne beeldtenissen, wapenen, en die van het kapittel, voorzien, in welker midden men hun beider grafschrift vindt, luidende:

*Unicus est Phoenix; cineres hac tumba duorum,
Phoenicum verae religionis habet.*

D. O. M.

R^{MIS} IN CHRISTO PATRIBUS S. TH. DD.
CORNELIO JANSENIO ET
WILHELMO DAMASI LINDANO,
PRIMO ET SECUNDO HUIJUS URBIS
EPISCOPIS
OB MULTOS IN SCRUTANDIS ET
INTERPRETANDIS
SACRIS SCRIPTURIS EXANTLATOS
LABORES
ET MERITA IN DEI ECCLESIAM ET
REMP. CHRISTIANAM POSITUM.
OBIIT HIC II NOVEMB. CIOIOLXXXVIII.
ILLE VERO XI APRIL. CIOIOLXXVI.

De gelden, tot de oprigting vereischt, werden gevonden uit eene som van *f* 3,000.00, welke LINDANUS daartoe, bij zijn testament, bestemd had.

DE HAAN HETTEMA.

Vergadering van Julij 1846.

—